

Излази три
пут у месецу
на 1½ табаку
Претплата се
шаље напред
уредништву
Неплаћена
писма од не-
редовних до-
писника не-
примају се.

За све српске
крајеве стаје
на годину
60 гр. или
6 фор. на по
године 30 гр.
или 3 фор.
на три мес.
15 гр. или
1. фор. и 50
новчића.

ПАСТИР

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЈА.

ИЗДАЈЕ И УРЕЂУЈЕ РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА НИКОЛА ПОПОВИЋ.

САДРЖАЈ: Слово. — Распис архијерског сабора. — Казивање из Историје хришћанске цркве. — Историја казуферска. — Још једна реч о стању нашег свештенства.

С Л О В О

На Преображење

ГОВОРЕНО У САБОРНОЈ БЕОГРАДСКОЈ ЦРКВИ 1869. ГОД.

Приближило се време, кад је Спаситељу нашем нужно било, по особитој вољи божијој да претрпи мученичку смрт на крсту голготском, ради спасења целог рода људског. Знајући дакле да му се час те страшне смрти приближује, па да не би оставио своје ученике у незнању, о тако важном догађају, усљедству кога су они могли двоумити и колебати се у вери тој, да је он прави и истинити месија — Син божији — он узимље са собом три изабрана ученика своја: Петра Јакова и Јоана, преображава се пред њима на дивној гори Тавору, и јавља им своју божанствену славу — која је као предница будуће његове славе — славног воскресења из гроба.

О том важном догађају у животу нашег Спаситеља данашње еванђеље ево како нам говори: Господ наш Исус Христос узимље са собом три вишечечена ученика своја, и иде на гору Тавор. Тек што су изишли били на врх горе наједанпут се засија нека необична божанствена светлост.

Ученици који су с њим ишли, погледали су горе на Исуса Христа и уплаше се, кад га виде, како му се чудно блиста лице, као сунце а альине као светлост. „И проскѣтиса лице его ако солнце, рызи же его быша бѣли ако свѣтъ. (Мат. 17. — 2.) Затим јављају се Мојсеј и Илија, први — као представник закона у народу Божијем — а други као пророк, и тим показују да је Исус Христос прави Бог, који је дошао да испуни све оно о чему говори закон и пророци. Напослетку спушта се на гору Тавор страовити облак и из њега чује се глас Бога Отца „сеј естз сынз мой возлюбелѣный о немз же благоволихз: того послѣшайте. (Мат. г. 17 — 5). Диван овај појав, а највише небеска светлост која је обасјала божанственог учитеља, застрашила је његове ученике тако, да су одма на земљу пали и нису смели устати. Но Исус Христос после свог Преображења приступи к њима и рекне им устајте и небојте се. Они устану и угледају свог љубљеног учитеља у обичном виду, као што је и пређе био.

Да, глас небесни говорио је људма, да слушају вечну правду, да живе онако, како она налаже да се управљају по њој; ал зли и нечестиви људи у народу Јеврејском заслепљени бездушном саможивошћу и хладним неверијем нехтедоше да послушају тога гласа; нехтедоше да уверују у Господа нашег Исуса Христа као сина Божијег. Безбројна чудеса, која је он чинио, за време земног свог служења роду људском, као што је мртве воскрешавао, слепима вид повраћао, подизао слабе и немоћне, све то они презреше па га предадоше мукама и подсмевки и најпосле разапеше га на крсту као најгорег зликовца. Сам је Бог одпустио, да његов једнородни син буде мучен, бијен и разапет; да Он буде жртва за људе, који су огрезли били у греху, да би таквим начином избавио нас од праотечевог греха. Но ако су га Јудеји и разапели, опет за то он је са телом својим славно из гроба васкрсао, и вратио се

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Богу Отцу на небо. Старешине Јудејске, књижници и фарисеји по васкрсењу његовом старали су се свима силама да његова божанствена слава остане у тајности, но немогоше против божије воље ништа учинити. Ученици Христови који су очима гледали дивно Преображење његово, просвећени и у крепљени духом светим, распростреше науку његову по целом свету, и многи увероваше Господа, па ево данас и ми верујемо и прослављамо у овом светом храму, његову божанствену славу, која је некада била на гори Тавору.

Чули сте браћо у даншњем еванђељу онај глас небесни с горе Тавора „сеј естз сынз мой козлюбѣный о немз же благоволихз: того послушайте. (Мат. г. 17. — 5.) Па за то будимо одани свим срцем и свом душом Спаситељу нашем Исусу Христу, који је за нас претрпео таке страшне муке, само да нас избави од тешких грехова. Сећајмо се његових великих благодіејања, која нам је он учинио. Прилежно посећавајмо храм божији, јер је ово свето место, где се можемо поучити лепом закону божијем, који је нужен за сваког хришћанина. Долазећи у цркву пажљиви будимо при свршавању службе божије, — немојте да смо само телом ту, него нека су ту и наше мисли и осећања, јер под видимим знацима богослужења, које ми очима својима пратимо, присуствује невидимо сам Спаситељ наш. Незаборавајмо главне заповеди еванђелске, него живот свој удешавајмо по њима, и живимо онако како закон божији налаже. Љубимо друг друга као сами себе, и потоме ћемо се познавати, да смо прави хришћани. Немојмо се завађати међу собом, један другом злобе, пакости, и увреде чинити, него живимо међу собом као браћа, као што и доликује онима, који исповедају лепу веру хришћанску. Ако је ближњи наш у каквој беди и невољи, надгледајмо га и помози му, пак ће нас Господ Исус Христос за то наградити у царству небесном. Неупуштајмо се у зла и хрђава дела, која

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

би бацала мрачну сенку на образ и поштење народа нашег, него поревнујемо у добру и честитости, што ће красити име и карактер српски. Радећи у оваквом духу — у духу чисто еванђелских истина, ми ћемо својим радом повторавати дело Спаситеља нашег, и показаћемо на самом делу, да смо ми одиста свим срцем и свом душом предани њему, да ми утачности испуњавамо његову науку, и по њој живот свој проводимо. Будемо ли га слушали, по гласу данашњег еванђеља, које нам налаже „того послушайте“ онда ће он нас све својом благодећу преобразити морално, као што је преобразио и своје ученике на гори Тавору.

С тврдом надом да ћемо се управљати онако, како закон и воља божја налаже, помолимо се браћо, од све душе Господу нашем Исусу Христу с овим речима: О Господе благи, који си некада јавно славу твоју ученицима твојим на гори Тавору, тебе данас и ми усрдно молимо да и нас грешне обсиаш славом и светлошћу, како би укрепљени благодећу твојом могли достојно следовати лепој науци и животу твоме, коме слава и чест $\bar{\omega}$ њинѣ и до кѣка. Амин.

Н. П.

Распис архјерејског сабора.

Поновљен је распис Сабора Архјерејског о одећу свештенства обојега реда издати 1854. год. С № 10. види С № 29. од 1863: Расписало је сад 5 Маја 1869. год. К № 1663.

Поменути расписом саборским одређено је: „1. Мирско свештенство да носи хаљине од загасите боје, поставља дубета од ђезије загасито црвене боје; такав појас и за свештенике и ђаконе. Наместници мирски од вишњикасте боје поставља са таквим појасом; а протојереји отвореније црвене боје са таквим појасом. Капе за све да су од црне чохе. 2. Јеромонаси до игумана да носе хаљине од црне

чохе или друге такве боје са таквом поставом и појасевима. Игумани да носе поставу и појасеве од вишњикасте боје који благослов на то получе; Протосинђели и Архимандрити да имају поставу и појасеве као Протојереи. Сва монашеска лица да носе праву камилавку. З. Клирици — бојлови да носе џубета угасито плаве чохе, шкуртељку плаветне боје, антерију и појас од такве исте боје.“

Ми у опште нисмо за то, да би требало измишљавати и вештати на људе ма какве спољне знакове одликовања, тим пре на људе духовнога реда; јер смо уверени да је далеко лепше и узвишеније развијати у људима свест да чзв *добро* из јединствене љубави *према добру*; а не из обзира на ове или оне спољне знакове одликовања, којима се тако јако украшавају људи световних сталеза скоро по свима царствама и народима. Али кад се већ та сујета тако широм одомаћила, да се лакоме и грамзе за њом и они, који предњаче данас у Јевропи са својим умственим и вештачким производима, то би у залуд ми подизали наш глас против тог појава у овој малој земљици нашој, која и ако паметним уређењима својим сатире у свачему те аристократске зановљивости, но и пак се није до сад ослободила а да нема у средини својој синова, који и желе за тим спољним одликовањима до тога, да често за љубав једног црквено појаса не стиде се долазити и досаде чинити архиепископима својим. Па зато и неговорећи ништа о уништењу тога што постои и што мора остати још дуго у човечанском роду, ми се и пак не можемо уздржати а да неприметно да није довољно што се наш сабор архиепископски овом наредбом зауставио на самој једној ношњи свештеничког одећа. Нама се чини да треба, и код нас завести све оне спољне знаке одликовања који договарају карактеру свештенога реда него хаљине, и који се налазе скоро код свију других народа православне цркве нарочито код Руса, као на прилику! похвални листови, скуфије, камилавке, крст, набедреник, митра архиепископски жезл и т. под.

Код Руса то иде овим редом: прва три знака одликовања може добити по заслуги сваки обичан свештеник, а остали дају се протојерејима и архимандритима.

Похвални лист даје се од светога Синода свештенику кад учини какво важно дело у користи цркве или отаџбине, кад привреди што на пољу књижевности, или напоследку за тачно и доброта-

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБЛИОТЕКА

весно вршење своје свештене дужности. У прва два случаја похвални лист може се добити наскоро; а у последњем случају треба да је провео бар 10 година у непорочној и одличној служби.

Скуфија — то је мала капа од вишњеве кадифе на форму оних плетених црних капица, које код нас око куће носи већина свештеника и разликује се само у томе, што има над челом крстић од златног ширита.

Она је као други периодични ступањ спољног одликовања за свештенство и даје се обично онима, који су дуго по добросавесно и поштено служили Богу и људима. Она се не носи у обичне дане, већ само онда кад свештеник врши своју свештену дужност било у цркви или ван цркве, и скида се с главе тек при онаким свештенодејствима, као кад и архијереји скидају своје митре. Ово је добра награда за старог свештеника и с те стране, што му може да покриве главу од ладноће у време тешке не погоде и јаке зиме нарочито пак ако је глава ћелава, као што се то догађа код већине старих свештеника, који често због тога после какве дуже богомоље трпе јаке болове у лубањи својој, а по кад-кад необиђу се и без грознице.

Вишњева камилавка иде за овим као трећи ступањ. Она има ону исту форму коју камилавка наших монашествујућих лица с том само разликом, што је она од вишњеве а ове код наших калуђера свакад од црне кадифе. Овакве камилавке имају код нас у Србији само два протојереја, — београдски Илија Новаковић и Смедеревски Милутин Банић. Међутим код Руса па и осталих народа православно-источне вере, турске провинције, камилавка ова за протојереје није никако раздвојена с чином протојерејским: чим је ко постао прота одма је надео и камилавку, као код нас свештеник свештеничку капу. И овим се одма видљиво показује да је прота. Иначе по оделу не да се то приметити, јер код њих нема тог црвеног појаса а и црвене поставе на хаљинама, већ носи сваки из реда шта му се допадне и колико му деп заседа. По овоме камилавка коју носе протојереји у Русији не спада у ред награде, као што се то рачуна код нас, већ у обичну, протама принадлежећу капу. Она је *награда* за свештеника, кад му се таква од св. Синода оправди, као што код нас на прилику добије гдекоји од свештеника црвен појас што је *неотгеллено* право протојереја. Овде није згорета да споменемо још и то, да код Руса има две врсте протојереја: окружни и титуларни. Први врше административне послове, као и наши окружни протојереји, а други не; они имају своју парохiju, или

чланство у конвисторији или професуру а само се одликују титулом протојереја. Па зато ћете често код њих видети у једној по већој вароши, као наприлику у Кијеву или у Москви по 15 — 20 протојереја, од којих један или двојица врше административне послове а други, као што реко смо, само су титуларни.

Крет о врату — то је такође суштствена принадлежност протојерејима. И они то добивају такође с протинством. Но крет се даје по кад-кад и отменим свештеницима, па и настојатељима манастирским у јеромашком чину, премда врло редко.

Набедреник иде с кретом, а редко да се кад коме даје сам за се.

Митру добивају сви архимандрити без разлике и службе у овој као и архјереји. У изванредним случајима, даје се она и протојерејима. У Кијеву до скоро је био протојереј Сквиорцов, који је служио у митри, а сада се тим знаком одликује прота Рајевски, који служи при руској цркви у Бечу, и други неки.

Жезлом архјерејским одликују се поједини, веома заслужни архимандрити, као наприлику Ректори духовни академија, Настојатељи лавре печерске, Троицке и т. под. Наш србин, кад би видео овакве архимандрите да служе службу у цркви, а не би знао ко су, примио би их за праве архјереје, јер се по спољном наклону ни најмање од њих неодликују. Ми опет понављамо: да смо противни сваком овом спољном одликовању; но кад то већина хоће и налази у том неки наравствени подупирач да боље стоји и корача у наравствениости: онда незнамо због чега се не би могли завести и код нас и ови други, овде наспоменути знакова одликовања? Поред тога што су они врло скромни и што да речемо одликују свештеноме чину, они имају још ту пријатну страну, што се свакад шаљу извесноме лицу с *грамотом* од светога Синода, у којој се наспомињу све по реду заслужна лица коме се овај или онај знак шаље. Знакови ти по смрти лица, коме су подарени, не остају породици, него се враћају тамо одкуда су и послати, као што то бива и с орденима световних лица; но зато остаје породици она грамота (писмо) која на векове може служити на понос породици, да је имала оца, стрица, или брата с овим или оним знаком одликовања. Код нас, ако се неварамо, неизносе се од стране сабора архјерејског ничије заслуге на папиру, већ му се просто пошаље појас или набедреник, па нико незна ни зашта, ни кроз шта. По овоме већина бољих свештеника, добивши тај црвени појас, и не носе га; јер се чисто боје, да га којих запита: дал ти ниси то сам

купно? С писменим подкрепљењем ради каквих заслуга даје се овом или оном свештеном лицу црвени појас, достиглоби се и то, да би наши архијереји обраћали мало боље пажње коме ће тај знак одликовања дати, а и сами свештеници не би се тек онако просто обраћали архијерејима и те знакове изнуђавали, јер би напред знали, да им ваља побројати заслуге, због којих се тога знака одликовања удостојавају.

Историја хришћанске цркве.

(Продужење)

Сад ћемо застати с проповедањем нашим ради тога, да покажемо читатељима нашим, како је било стање Грчке у то време.

Читатељи наши знају већ, да су Грци били у то време незнабошци т. ј. клањали се многим боговима. Од њих су и Римљани примили богопоштовање. То богопоштовање (митологија) састављено је из смесе старих историјских предања са најдоцнијим измишљотинама. Стари Грци почели су најпре обожавати људе, који чињаху ма какве важне услуге своме отачанству, или се одликоваху непрекидним борбама; к тима историјским предањима, изопаченима одчести временом, присајединила су се доцније разна алегоријска измишлења; и из свега тога састављена је наука, која је, под именом богова, оличавала силе природне, појаве света, движења и страсти човечије душе. По грчкој митологији, светом су управљали дванаест великих богова. Главни међу њима називао се Зевс или Јупитер; затим су били богови: мора, ада, сунца или светлости, рата, вештине, трговине; богиње: земље, мудрости, лепоте и љубави, огња и т. д. Осем дванаест главних, обожавано је још много другостепених, богова и полубогова; свима њима подизани су храмови, принашене жртве; у част свакога од њих свршавани су разни обреди и светковања; неке вароши посвећене су

биле једном или другом од ових богова и сматрале су га за свога особитог покровитеља. Измишлења о боговима била су досетљива и занимљива; но у њима није се показивао висок појам о наравствениости и добротинству: јер су боговима приписивани пороци, страсти и слабости људске, — они су представљани као лукави, безнаравствени, неправедни. Поштовање таквих богова није могло улити незнабожцима чиста и узвишена правила; и премда је Грчка митологија и указивала на награду добрима и казни злима после смрти, опет су сами ти појмови о добру и злу остали тамни и неопредељени.

Такво богопоштовање није могло дуго задовољавати боље и образованије незнабошце; но у Грчкој могло се држати идолопоклонство више, него ма где, помоћу спољашње дражести, коју му је придавала вештина. Певци су славили богове прекрасним стиховима, који су се непрекидно слушали у варошима и селима, и прелазили од рода у род; боговима су подизани величанствени храмови, најлепши образци архитектурске (зидарске) вештине. Мраморни изрези или слике богова и сад нас доводе у удивљење својом чудноватом красотом. Све је то подржавало у Грчкој идолопоклонство; и Атина је била пуна величествених храмова и слика богова, која су порађала свеобште удивљење.

Но бољи и образовани незнабошци давно већ нису веровали у богове и неуморљиво тражаху истину. Они су изучавали природу, желећи да постигну тајну створења света; старали су се да сазнају — ради чега је човек створен, каквом је нравственом закону дужан он да се покорава, к чему је он дужан да тежи, шта да тражи. Те људе, који су се занимали решавањем таквих високих питања, називали су *философима* или љубитељима мудрости, и давали су им у Атини велико уважање. Њива објаснења и закључења била су сасвим неједнака; отуда су се завеле

разне школе или системе философске. Та питања нису занимала умове само у Грчкој; на Истоку, особито у Египту и Сирији, јављале су се такође разне системе, којима су се старали да објасне тајну створења света, покрет човечије душе, борбу добра и зла, но нигде нису та питања побуђивала тако свеопште и живо сачуствовање као у Атини. Све системе, које су по другим местима изницале, у Атини су пресуђиване и прерађиване. На улицама, на пијацама, под величественим тремовима јавних здања, непрекидно су се разлегали спорови и објашњавања. Философи су јавно објашњавали своје науке гомилама пажљивих слушалаца и готово је сво народонасеље слушало објасњавања о најтежим предметима, поводећи се речитошћу или умом свога учитеља. Науке философа, као што смо већ казали, биле су врло неједнаке; неки философи доказиваху да је свет створен из сајединења самосталних сила; други су признавали веће суштаство, које је мудро створило свет. Најпознатије системе философије биле су системе Зенона, Епикура и Платона. *) Последоваоци Зенона називали су се *Стоицима*. Они су учили, да се виша мудрост састоји у добротинству, у постојанству и независтности духа, који равнодушно подноси и ударе судбе и срећу. Они су признавали божество; поштујући више свега достојанство човека и непоколебљиво постојанство духа, и одрицаху да је човеку нужна виша помоћ. Философ Епикур, који такође није признавао божество, будући живот и безсмртност душе, учио је, да је циљ живота земаљска срећа. Та срећа, по његовом мишљењу, постизавала се само добротинством; по његови последоваоци, изопачавајући првашњу науку, тражили су само радости и насладе и нису признавали никакве дужности. Наука Платонова била је више од свих философских система. Платон је признавао, да постоји виша

*) Сви ови философи живили су на 300. или 380. година пре рођења Христовог.

сила, која је створила свет; да је душа човекова безсмртна и дужна да се усавшава. *) Његови високи појмови о доброчинству, његове тежње за постижењем божества, и указивања на безсмртност душе, дају нам повода предположати, да је он у Египту, где је неко време живио, имао прилике сазнати Свето Писмо.

Наука Платонова, по самој узвишености својој, имала је мање последовалаца, него наука Стоика и Епикурејца. Наука Стоика ласкала је људској гордости; наука пак Епикурејца донадала је се већини потоме, што је правдала природне тежње човека к срећи и наслади. Кад је апостол Павле дошао у Атину, образовани Грци следовали су или Стоицима, или Епикурејцима. Но философи, при свој мудрости својој нису могли ништа достојно веровања казати; сва њихова заклучења и објасњавања била су само мишлења, подвргнута спору и опровргавањима. Питања која су узнемиравала умове, остајала су неразрешена, и најсавестнији учени људи закључавали су, да све у свету подлежи сумњи. Таквим начином вековна усиљавања ума људског служила су само за доказ, да свет „*мудрошћу својом не може познати Бога;*“ да није могуће познати истину без откривења с неба, и неможе се наћи спокојство и олакшање без помоћи и милости Божије.

И ево, Павле је дошао у Атину да проповеда истину и да опомене мудре атињане на Христа, који је *истина и живот и светлост*. Мислило се, да ће они с радошћу примити његову проповед.

Свети апостол иако је жалио, кад је видео, да је варош пуна идола; но ипак једна околност учинила му се знаменитом: разгледајући варош, он је угледао на једној пијаци жртветник с надпиоом: „*непознатом Богу.*“ Дакле Атињани су, мислио је он, познали сујету незнабоштва, и сазнају, да

*) Платон по својим узвишеним мислима о вишем суштеству, назван је хришћански философом.

сушествује њима непознати Бог. Павле је сваки дан говорио о науци Христовој, час у јудејској синагоги, час на пијаци. Њега су радо слушали, јер радознали атињани и иностранци, који су живели међу њима, налазили су велику насладу да слушају ма што ново. Философи ступали су у спор с Павлом, и најпосле га доведу у Ареопаг, да би он у присуству најзнатнијих грађана изложио своју науку. Ареопогом називао се у Атини највиши суд, који се састајао из виших чиновника и људи познатих са мудрости своје; он се скупљао на отвореном месту, на једној страни горе, која се називала Марсова гора. Ареопаг је, између осталих својих дужности, дужан био мотрити на испуњавање обреда установљеног богопочитања. Свако нарушене богопоштовања подлежало је његовом суђењу. Павле је вероватно зато и приведен био пред Ареопаг, што је он био проповедник новог богопоштовања.

Павле сад стане у сред Ареопага и одпочне без икаква страха разлагати науку своју. Он спомене како је, разгледајући варош, видио жртвеник, посвећен „непознатом Богу“ Тога Бога, рекао је он, кога ви, незнајући, поштујете, дошао сам ја да вам проповедам. Он је казао, да Господ, који је створио свет, и који даје свему дисање и живот, жели, да би сви тражили и познали њега; да он није удаљен од нас, јер ми њим живимо и движемо се; да он проповеда сада свима људима кајање. Најпосле Павле спомене о страшном суду и о васкрсењу. На ову последњу реч неки се насмеју; други опет рекну, да ће послушати Павла други пут. Павле изиђе из Ареопага; но ипак су његове кратке речи, са помоћу божијом, обратиле к Христу једнога од чланова Ареопага, по имену Дионисија. Такође прими веру у Атини једна жена, по имену Дамара, и још неки. Но уобште Павлова проповед у Атини мало је успеха имала. Атињани су били одвећ горди због своје мудрости, па зато нису могли да покоре своје умове послушности према

Христу. Христијанска мудрост морала се чинити као безумље и Епикурејцима и Стоицима. Први привезани будући иако к земаљским благама и насадама, нису могли слушати радо реч о крсту, сујети земаљских блага, и о радости духовној. Наука Стоика била је такође противна христијанској истини; јер она се оснивала само на сили и достојанству човека, и није признавала, да човек потребује вишу помоћ. Но како је било Стоицима да приме реч о смирености и кајању, о спасењу, не својим сопственим праведним животом, него смиреним надањем на Христа искупитеља?!
(Наставиће се.)

Исторнија православног калуђерства с погледом на садашњост.
(Наставак.)

Ми несмо намерни да сада побијемо ове разлоге — они су без сумње, у многоме истинити. Но у исто време ми неможемо а да не кажемо своје назоре односно оних лажних појмова о калуђерству који нераздвајају калуђерство од добровољног одречења, од брачног живот по „овјету.“ У самој ствари може ко и неступати у брак и остати у дјевству — и опет зато не бити калуђером, ма да се безбрачност сматра као један од првих и неопходних услова калуђерства. Било најпосле какому драго, на сваки начин ми се нећемо преварити ако кажемо, да је оваквих људи било у самом почечку хришћанске цркве, а што они онда несу обраћали на се велику пажњу, то је опет зависело од других узрока, а на име: што при обилатим духовним даровањима, каква су у прва времена имали присталице хришћанске религије, при ревности њиховој у испуњавању својих обвеза, лица која су се сама добровољно одавала подвизима, несу се тако одељавали од света и узвишавала над осталим. Без сумње, овоме је највише допринело то, што они сами несу желели да свет зна за њихова дела.

Много је лакше доказати, да калуђерство као опредељена корпорација, као особита класа људи, која се оделила од хришћанског друштва почиње с оног времена, кад је сама хришћ. црква, немогући чинити разлике и строго пазити на изборе при примању нових чланова, примала у своја недра и такве чланове, који несу строго назили на себе, нити су се одвећ старали да тачно испуњавају узвишена првила чистог православља, којима су се први хришћани одликовали. Ово слабљење првоначелне строгости у животу хришћана, највише се опажа после Диоклетијановог гоненања, а за време четрдесето-годишњег мира у цркви Христовој. За ово кратко време, у општину хришћанску ступали су понајвише такви људи, који несу имали прилике да на себи испитују постојанство и да се прекале у *горњу* свакидашње опасности, које је грозило цркви и њеним члановима од спољних непријатеља, као што су н. пр. били јазичници и правителство, па зато и несу могли ни имати довољно снаге у себи да се сасвим одреку свега оног што је у њима заостало још из оног доба, кад су они били незнабошци. Оваква уступања у ономе нашта су први хришћани највише мрзели и чега су се непрестано клонили, није могло да не узмути побожна осећања усрдни ревнитеља моралне чистоће и старе љубитеље еванђелског учења. Ово је и побудило неке људе, којима је такав положај био несносан, те су се одважили — још пре друге половине трећег века а можда и раније — да раскину сваку свезу са друштвом које их окружавало и да потраже други начин живота, друге околности, које би у стању биле да их подпуно задовоље. С почетка они су се задовољавали и тиме, што су се могли предавати особитим неким *подвизима*, што су могли живети непрестано само на једном месту, где су и њихова браћа по вери живила, — и онда су се звали *аскети*. После неког времена, држећи да ће за њи користније и боље бити да се сасвим одцепе од друштва у ком су живели, они се

почну селити у пустиње и тамо сугласно свом унутарњем расположењу или су се сасвим предавали уједињену -- и онда су звали *анакорети*, или су се скупљали у друштва — општине — и онда су се звали *киновити*.

Но није доста било само одрећи се друштва, па ма то и у највећој мери било. За такве људе, којима је и најмања усмена о пређашем свом животу међу њазическим друштвом била непријатна — све је то било мало. Њима је било не-обходно нужно да сами створе себи нов идеал — идеал, који би дијаметранло противан био свима оним основима живота, што су њазичници у толико векова створили, па да њему једином као свом сопственом идеалу и сав живот свој посвећују и о остварењу се његовом брину. Извршење обе ове задаће примили су на себе први уредиоци (основачи) правилног поредка живота калуђерског. Узевши за основ ту мисао, да је основа њазичеству и друштвеном строју његовом била самовоља и егоизам, они су као основу своје новом будућем устројству и новом друштвеном строју поставили *самоотвержење* (самопрегоревање), и што веће и подпуније одсуство воље у сваком члану тела без разлике.

На основу овога, безусловно послушање калуђера свима заповестима старијег, који се као први руковођа њиов звао *старац* — послушање, које се простирало и на најмањи покрет воље и унутрашњих движења, као и на жеље па најпосле и на саму мисао о предметима — сматрало се као највећа добродетел и као семе из ког ће после израсти највеће дрво моралног узвишења подвижничког. Повр свега овог, скаки је инок дужан био да са најчистијим срцем и искреношћу исповеди своје руковођи (старцу) сваку мисао, сваку жељу, ма се она и случајно јавила у души његовој, а тако исто дужан је био казати му и сваки поступак свој, не пазећи ни најмање на то, заслужује ли он одобрења или порицања. Све ово нужно је било чинити за то, да би — инок у духовној мудрости наставника могао

црпећи неходне насатве и поуке за умртвљење своје плоти, своје воље и својих жеља. Од обвезаности послушања, као и од обвезаности одкривати пред старцем сва своја дела и мисли у стању калуђерства, нико се није ослобођавао. Шта више и сами настојатељи, који се нису ни чему разликовали од остали инока — браће своје, зависили су у свему од својих духовних наставника и путевођа.

Овако поимљено калуђерство, у даљем развићу свом, морало је по логичкој неходности одрећи се и сваке *личне сопствености*, будући се у њој, као у праву својине, воља човечија највећма огледала као саморадена снага, изражена у спољним поступцима људским.

И заиста у самој ствари ми видимо, да иноци, у време кад је калуђерство најбоље цватило, нису имали никакве личне сопствености. Њима је само ово дозвољено било: да се за време могу послужити оним стварима, које су биле најнужније за живот и које нису биле ничија сопственост, већ општа имаовина све манастирске братије у скупу узете. По овоме да би сваки онај који ступа у манастир, могао боље поимити свој нови положај, свакоме ново — долазећем у манастир, скидали су најпре ону одећу, која је на њему била и облачили га у одећу манастирску. Даље, забрањено је било свима онима који ступе у манастир да примају прилоге и милостиње било од кога му драго, да не би ни самим помислом покушавали стварати себи сопственост, која треба свагда да је општа имаовина свију у манастиру живећих. Осем тога, калуђер не само да неје могао имати имања свог, већ му није дозвољено било слободно располагати и оним што је опште било. Ово правило важило је за све без разлике не искључујући ни самог настојатеља манастирског, који исто тако није могао ништа узети од манастирских ствари донде, док о томе не јави оном лицу, које је било надлежно за то; и обратно, они који су руковали стварима у манастиру, морали су најпре

Следује додаток.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

питати настојатеља, па тек онда употребити ствар, која је стојала под њиним руковањем. Но за основаче калуђерства ова правила строгости, опет несу била довољно јемство и ограда против тежње к сопствености појединих калуђера, почем је она (т. ј. сопственост) по њиновом мишљењу, била главна препрека за добро напредовање манастирске чистоће и моралног усавршавања братије. Да би и томе доскочили т. ј. да неби забрана њиова о личној сопствености ма и побочно преступљена била: било старањем о манастиру или саме корпорације, одређено је било, да се *калуђери морају и могу издржавати само од онога, што својим сопственим трудом зараде. Просијачење строго је забрањено било и нико се од калуђера неје смео обраћати страним људима за помоћи, макар у манастиру за сутра и не било ништа за јело.*

На послерад из логички необходимог сљедства и главне идеје калуђерства, изтицала је још једна потреба, која се састојала у ослобођењу сваког без разлике калуђера од обвезе, којој су подчињени људи у обичном друштву — *од брачне свезе*, — еда би се тиме ослободили и од сваке и најмање прилике, које би распаљивале у њима страст и плотске жеље. Одтуд је и оно правило: да ко хоће да буде калуђер, несме се женити. Он мора бити безбрачан, он се мора обвезати да у целости чува *дјевство*, мора да *строго пости*, да се *полвизава* и да сваком приликом и дању и ноћу уклања од себе и *сами помисао* о предметима, који га могу навести на искушење и које могу распалити у њему пламе страсти како телесне тако и греховне. Уколико је испуњавање свију ових услова одговарало главној идеји калуђерства — то је лако разумети. За објашњење узимамо само ово: главна основа на ком се оснивају све наше друштвене одвезе — то је фамилија; а при безбрачности — целомудрије сугласно с духом хришћанског учења — то је најсветија обвеза за сваког. С друге стране, ако ми и неможемо да сасвим ограничимо себе и да се сасвим одречемо од надо-

кнађивања материјалне нужде, опет смо у стању да их смањимо. А то се достићи може само безкрајном послушношћу — дакле оним истим средством којим су се и први хришћански калуђери служили.

Таквим начином узајамним постицањем и попуњавањем један другог, дошло се до појма о оним трима обетима, који су после обезани били за све калуђере т. ј. до појма о *послушању, о немању сопствености и целомудрију* или уопште *умерености*. Као што смо већ једном приметили међу свима овим обетима постоји нека унутрашња логичка свеза — коју сваки спазити мора. Исто тако лако је приметити и ово, да је корен свега послушање и да је оно главна основа и коначна целъ целог строја калуђерског формалног живота; а ово управо и даје право калуђеру на његово назвање. Без добродјетели послушања, никакав калуђер не може носити то име, јер он онда није оно што би требало да је.

Но испуњење обета безусловног послушања, као и испуњење остала два обета калуђерска, није још било довољно за подпуно остварење идеала калуђерског. За то тражило се нешто друго, нешто много узвишеније од овога. Тражило се да се сваки онај, који је већ примио чин калуђерски и који је на све тешкоће калуђерског живота добровољно пристао, да још и сав живот свој посвети служењу само једном свевипшњем — Богу. Сугласно с оваквим разумевањем дужности калуђерске — сваки онај који је хтео да буде калуђер, узиман је био на пробу и ако су резултати били добри, онда су га пуштали да прође многобројна и разностручна испитања, па најпосле и кроз таква, која се на први поглед чине као да баш никаква смисла немају, али у свези с будућим опредељењем у животу калуђерском, она заслужују подпуног одобрења. Из узрока тога, сваки је инок сматрао за своју највећу дужност, непрестано и са свом душом обраћати се ка Богу и у свему налазити повода к Његовом прослављању. За достижење последње цели, употре-

бљавано је било обично средство: дугачка молитва, коју ваља више пути на дан понаврати; поред тога учење речи и мисли светог писма на памет и непрекидно размишљање о Богу и о одношајима његовим к човеку. Ово последње благочастиво упражнење, обично се тако удешавало, да је сваки инок сазнавајући своје подпуно ништавило пред Богом и своју природну слабост и ограниченост, као што се то и из самог процеса унутрашњег духовног живота увиђа — да је сваки велим инок, све ово искључно себи присвајао, тражећи у исто време у свему овом само једне угледе за истинско смирење и оцењивање поступака својих. Међу-тим он није заборављао и на благоделања која је Бог дао човеку при стварању и искупљењу његовом, па зато и сваки калуђер, размишљавајући о Богу и о његовој безкрајној љубави и милосрђу к људма, све је више и више утврђивао у себе љубав к човеку и ближњима.

Таквим начином и сами правац размишљава о Богу и његовим одношајима к човеку, казивали су калуђерима прави значај њине обвезе к људима; и по томе, њина безкрајна љубав к ближњима, која се односи и на све хришћане без искључења и која је у виду заповеди дата свима људма, била је подпуни израз оног размишљања о Богу и човеку, које је сваком иноку у задатку било. Дубоко сазнавајући важност и силу ове велике заповеди „о љубави к ближњем“, калуђер свагда је готов био да служи пре другима него себи. Тако н. пр. дође ли код њега странац — он ће се одма постарати да га успокоји и да га снабде у свему; или ако он заслужи својим трудом више него што је њему нужно, *он никада не чува оно што му претекне, већ да је сиротињи, која нема и неможе да заради.* Најпосле ако види да је неко у оскудици и крајњој нужди — он неће да гледа на то што сам нема, — он даје најпосле и своју одећу њему, само да избави страдалца. Али још већма су ову заповед о љубави испуњавали калуђери у

самом манастиру. Онда не само да је сваки радо жртвовао себе за брата свог, него се још и о томе старао, да никоме ни најмање увреду не нанесе. Услед овога калуђер у прва времена неје никад тражио прилике да се узвиси над другим или да се покаже бољи од другог. Напротив, он је нарочито тајио оно што је у њима било доброг и тек је онда мислио да је срећан, кад је у очима других људи био гори, него што је у самој ствари. Ако је што и знао о несавршенству других, он није никоме говорио, јер је сматрао као највеће преступљење говорити рђаво о другима. Шта више, он је тако удешавао свој живот да ни самим помислом не би увредио другог. У тој намери, сваки је калуђер покривао лице копреном у оно време, кад се за општом трпезом јело, само да невиди колико онај до њега поједи — да ли више или мање. Но ни чему се међу првим калуђерима није тако јасно огледала љубав на спрам ближњих, као у поступању настојатеља манастирског с подчињеном братијом. Будући га је љубав браће његове и поставила за настојатеља, то је он од своје стране пазио да при управљању непрестуни ту важну заповед, показујући им у свима приликама, да он неће да влада над њима, већ да им служи. Услед тога ми видимо да је он у свако доба готов био да први и највише ради за општу ствар: и то не само речма — премда су и оне нужне у приликама — већ и личним трудом и то таквим, који би као врлина могао за пример сслужити осталој братији. Још већу привезаност к ближњем показивао је настојатељ онда, кад је хтео кога да уздржи од прекомерног напрезања у раду и суревновању; или кад је хтео да казни кога из братије за не испуњење правила устава манастирског и обвезаности калуђерске. Колико је пути он у оваквим приликама доводио погрешивше до искреног раскајања, само једном исповешћу? Колико је смирења и добротe показивао он онда, кад је коме каштигу изрицао, надајући се, да ће га тиме спасти од јарости, која као мо-

гуће следство строгости, може бити одвећ штетно за кривца? И најпосле, како се он жестио, кад се кривац не каје а како се опет радовао, ако је савет и опомена његова успешно дејствовала на кога и исправљала грешника? Ми мислимо да је и ово неколико примера о настојатељу довољни доказ томе, да је калуђерство за време свог најбољег развића, било подпуни израз савршенства у вери и наравствености. Поред овог, извршаваће спољашних форума у калуђерском животу јасно доказују, да је калуђерство првих векова било одиста идеал хришћанства. Ништа у њему није било у противусловљу, ништа га неје унижавало, нити опет изопачавало природу људску. Тако н. пр. „Подвижничество“ хришћански инока, неје никад долазило до безумног „самоистазања“ и мучења. У сиромаштву, они никада несу терали до крајности, — до цинизма, а тако исто и ропска послушност, оснивала се на племенитости и уважењу личног достојанства. Најпосле и само добровољно одтуђење од обичних људи, — сами живот у пустињи, — неје могао искоренити у њима љубав к човеку, нити их је сасвим одтуђивао од света; већ на против ми видимо, да су највећи „подвижници“ били тако исто њежни ка и пре тога, и да су се обходили с људима с највећим уважењем и живили у пријатељству с њима. Једном речи, цео живот првих калуђера хришћански, био је подпуни израз чистог еванђелског учења. У остварењу овога, састојала се и сва задаћа првих хришћ. калуђера. — — — — — (Продужиће се.)

О стању нашега свештенства.

(Наставак.)

А за издавање уредне годишње плате свештенику потребно би било да свака глава надлежна даде по 6. цв. на годину. То ће се из следујућег назначења видети.

1. За 17 обружних протојереја по 200 талира 3. 400 талира.

2 За 700 свештеника једно на друго узимајући 210.000 талира. Тако дакле за издржавање целог отечественог свештенства, гди долазе и манастири за своје парохије, потребно би било по овом рачуну 213.400 талира. Ову суму с главе на главу по 6 цв. као што је речено плаћајући имали би измирити сви они који школеском фонду принадлежу прирез осим свештеника, а имено 1. Порезке главе числом 191.928, 2, Чиновници на броју 985, 3, Учитељи на броју 336, 4, Кметови на броју 1679 5, Од данка ослобођени бројем 13.436, 6., Страни поданици числом 13, 7., Бећари на броју 6.244 и 8. Цигани бројем 1376.

Свега дакле има овај приход плаћајући глава 215.997. и по томе кад би по казаном свака пореска глава по 1 талир годишње свом свештенику плаћала, преостало би од го реозначене потребне суме за годишње снабђење свештенства јошт 297 талира који би се у резервној каси држали, за случај умножења парохија у отечеству.

Кад се узме у призрење да би уведењем овог новог начина о издржавању свештенства, нестало просјачења и досаде искањем бира и наплате за свршена свештености, и да би само тако уклоњен бити могао повод досадашњим распрама између народа и свештенства; кад се помисли да свештенство имајући обезбеђен свој ужитак неће имати нужде онолико занимати се са тежачким радом, као што је то досад чинило због оскудног и неизвесног свог снабђења, те тако да ће се моћи с већом охотом занимати са делима своје дужности; кад се помисли да ће у чин по себи тако важан од народа доданим сталним уживањем тако одликован, ступати лица бољи дарованија, и да ће све то и за цркву и за правителство и за народ од не исказане користи бити; кад се велимо, све ово у призрење узме, онда за цело није велика она новчана жртва, која само са 5 гроша на главу годишње досадашњи издатак превазилази, и која се сада од народа на речену циел потражује.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

Нііе се никако боіати тога, да ће свештеници, кад узимају одређену плату дужности своіе намарљиво одправљати, іер ће такови по закону строго суђени бити, и духовна ће власт настоіавати о том, да се сваки, коіи би се у испуњавању свом свештенички дужности лењив показао, према величини кривице своіе достоіно казни, као што то бива и са чиновницима, и у званичним делима небрежливим. Но ми шта више праведно предпостављамо, да ће свештенство наше, при бољоі награди, ревноснііе чинити своіу дужност, и од изображенија и воспитанија будући богословаца можемо очекивати изредне цркви и дужностима своима одане свештенике.

К допунењу овог нашег представленија додаіемо и ово незнатно приміечаниіе кад у отечеству нашем осим земљедіелаца нііе никакви други чинова било постоіао іе свештенички чин. Оно времени србски свештеници ако и прости али одушевљени крепком вером, оживотворавали су њом паству своіу, а тим су не мало принели к одржању праотеческе вере и србске народности. Данас благодарениіе Богу, има у отечеству нашем разни чинова, и сви су према земаљским приходима пристоіно снабдіевени. Грета би било од Бога, а срамота од света, да при очигледном многостручном напредку отечества нашег и тако добро снабдіеніу свију чиновника, само іедан за отечество заслужан свештенички чин без призрења остане. И ми оснивајући мисли наше на обштем мњеніу жителства србског, коіе признаіе и іавно исповеда, да іе чин свештенички заслужан и достоіан уважења а у исто време тврдо уверени будући, да ни іедан член правителства нашег немисли другчііе, обраћамо се с пуном надежом к вашоі светлости покорно молећи, да би важан предмет у предложењу нашем изложени, на подпуно задовољство оскудног отечественог свештенства решити благоволило. И као што іе ваша светлост била досада свагда и неприміено крпки заступник православне вере, свете цр-

кве и њезини служитеља; да ће и сада ваша светлост својом височајшом књажеском милошћу обасути, и према потребама и заслугама чина овог стално годишње одређеном наградом обрадовати и тиме на свагда удалити повод распре међу свештенством и народом догађајуће се, често на ослабење саме вере подкренити очајавајуће свештенство, које преко нас општим гласом припада вашој светлости.

Ово смирено и неодступно просећи од ваше светлости, молимо преблагог Бога да вас дуго поживи у народу нашем здрава, како би при пређашњим славним діелима својим имали украшавати много заслужено своје име још и другим діелима полезним народу и віери његовој, као што је и ово важно діело — помирење свештенства и народа одређењем годишње сталне награде свештенству за тешке трудове, које му свештени позив његов налаже.

И надајући се да ће наша ова молба услишане бити с преданостију јесмо.

Е. Л. 712.

Ваше Светлости

У Крагујевцу Септембра
1869. године.

Смирени Богомољци:

Архиепископ беог. и митропол.
србски. МИХАИЛ с. р.
Епископ Ужички
ІОАНИКИЈЕ с. р.
Епископ Неготински
ГЕРАСИМ.

Па и у поздније доба свештенство из 6. Окружија Београдске епархије поднело је непосредно просбу блаженопочившем кнезу Михаилу о поправки свог материјалног стања. На овај корак колико га је принудило своје слабо материјално стање, толико више извештај тадашњег заступника просвете, о стању свештенства који биаше предан јавности. Та молба гласи од речи до речи овако:

(Наставиће се.)